תורה אור

*דבר תורה (ב)רובו (א)ומקפיד עליו חוצץ, ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ, וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד, ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד, וליגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד אי נמי משום רובו שאינו מקפיד? *היא גופא גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה? מחיצין הא דאמרן הניחא *לרבי יהודה אלא לר"מ מאי איכא למימר? כי אתאי הלכתא לגוד *ולבוד ודופן עקומה: ושאין לה שלש דפנות: תנו רבנן *שתים *כהלכתן ושלישית אפילו טפח ר"ש אומר שלש כהלכתן ורביעית אפילו טפח במאי קמיפלגי? רבנן סברי יש אם למסורת ור' שמעון סבר *יש אם למקרא: רבנן סברי יש אם למסורת °בסכת, בסכת, בסכות הרי כאן ארבע דל חד לגופיה, פשו להו תלתא: שתים כהלכתן ואתאי הלכתא וגרעתה לשלישית ואוקמה אטפח ר' שמעון סבר יש אם למקרא: בסכות, בסכות, בסכות *הרי כאן שש, דל חד קרא לגופיה, פשו להו ארבע, שלש כהלכתן אתאי הלכתא וגרעתה לרביעית ואוקמתה אטפח ואי בעית אימא דכולי עלמא יש אם למקרא והכא בהא קמיפלגי מר סבר *סככה בעיא קרא ומר סבר סככה לא בעיא קרא ואיבעית אימא דכולי עלמא יש אם למסורת והכא בהא קמיפלגי מ"ס כי אתאי הלכתא לגרע ומ"ס כי אתאי הלכתא להוסיף ואיבעית אימא דכולי עלמא כי אתאי הלכתא לגרע ויש אם למסורת והכא *בדורשין תחילות קמיפלגי מ"ס דורשין תחילות ומ"ס אין דורשין תחילות, רב מתנה אמר טעמיה דר"ש מהכא °וסוכה תהיה לצל יומם מחורב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר. ואותו טפח היכן מעמידו? אמר רב מעמידו כנגד היוצא אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב

ויקרא כג

ישעיה ד

ויעמידנו

דבר תורה. הלכה למשה מסיני: רובו. רוב שערו מטונף בטיט או קשור אחת אחת ומקפיד עליו חוצץ: אין מקפיד עליו. הוה ליה כגופיה הואיל ואין סופו ליטלו ובטיל לגביה ולא חייץ: וגזרו על רובו שאינו מקפיד. הואיל והוי רוב ודמי במקצת לחציצה דאורייתא: ועל מיעוטו המקפיד. הואיל ודמי ליה בהקפדה: (א) גזרה. לאו הלכה למשה מסיני הוא אלא גזירה מדרבנן ורובו המקפיד לחודיה הוא דהוי הלכה למשה מסיני: הא דאמרן. לגובה עשרה: הניחא לרבי יהודה. דלא נפקא ליה מקראי אצטריך הלכתא: לגוד. להיכא דצריך למיגד או גוד אחית או אסיק כגון אכסדרה בבקעה דאמרינן בה פי תקרה יורד וסותם: ולבוד. פחות מג': דופן עקומה. פחות מד' אמות: שתים כהלכתן. מזרחית וצפונית כמין

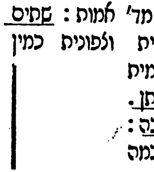

גאם או דרומית ומערבית: כהלכתן. כשיעור מכשר סוכה: יש אם למסורת. כמה שכתב משה ומסר בספר תורה לישראל היא האם והעיקר ולא כמו שהוא נקרא: בסכת תשבו, ישבו בסכת, כי בסכת הושבתי חד מלא ותרין חסרין: בסכת. משמע חדא: לגופיה. דאין דורשין תחילות פסוק הנאמר ראשון אינו לדרשה אלא למשמעי אתא: הילכתא. הא דאמרינן לעיל הלכה למשה מסיני להכי נמי אתאמר ליה הלכתא למחיצות למיגרעיה לשלישית דופן סוכה ולמיסגי ליה בטפח: סככה לא בעי קרא. דממשמעותא דגופיה נפקא, דסוכה, בלא סכך, לא מקרייא: דורשין תחילות לדרשה, הוו להו ארבעה: למחסה ולמסתור וגו'. ובלא ארבע מחיצות לאו מחסה מזרם הוא שהרוח משיב את הזרם דרך דופן הפרוץ: כנגד היוצא. מקום שהמתחלה כלה באיזה שירצה את השתים מזרחית לצפונית יעשה הטפח בסוף הצפונית במקצועו לצד מערב או במזרחית לצד דרום:

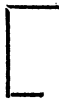

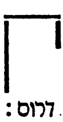

ויעמידנו

דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ. י"מ דהכא איירי בשער אבל בבשר חוצץ אפילו מיעוטו שאינו מקפיד וקשה לר"ת מהא דאמרינן פרק הערל (יבמות דף עח. ושם) נכרית מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה ופריך אמאי וכי תימא משום דרבי יצחק דאמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל כולו חוצץ והשתא דעדיפא הוה ליה לאקשויי דבבשר אפילו משהו ואפילו אינו מקפיד חוצץ ועוד מדקאמר שיעורא בחצילה במסכת מקוואות (פ"ט מ"ה) ומייתי לה בסוף אלו קשרים (שבת דף קיד.) על המרדעת רשב"ג אומר עד כאיסר האיטלקי עוד מייתי התם של בנאים של תלמידי חכמים מצד אחד חוצץ ושל בור משני צדדין וזבחים בסוף דם חטאת (דף צח:) דם על בגדו חוצץ ואם טבח הוא אינו חוצץ רבב על בגדו חוצץ ואם מוכר רבב הוא אינו חוצץ וא"ת כיון דאתאי הלכתא לרובו ולא למעוטו א"כ קרא למאי אתא דדרשינן בשרו שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין המים וי"ל דאצטריך לבית הסתרים כדאיתא בפרק קמא דקדושין (דף כה.): ורבי שמעון סבר יש אם למקרא. כולהו מודו דדרשינן מקרא ומסורת דלא על חנם נכתב כן אלא במילתא דמיכחשי אהדדי פליגי דמר סבר מקרא עיקר כדאשכחן ר"ע בריש סנהדרין (דף ד.) דסבר יש אם למקרא ובפ' כל שעה (פסחים דף לו.) גבי לחם עוני דדריש מקרא ומסורת ובפ' לולב הגזול (לקמן דף לד:) תנן ר"ע אומר כשם שלולב אחד ואתרוג אחד כך כו' ודרשינן בגמרא [דף לב.] לולב אחד מדכתיב כפת חסר וי"ו וכן ר"ש דסבר הכא יש אם למקרא ובפ' קמא דקדושין (דף יח:) גבי בבגדו בה דריש מקרא ומסורת ומיהו קשה לרבי עקיבא דלא דריש התם אלא מקרא לחוד ואמאי לא דריש תרוייהו כר' שמעון כדאמרינן גבי לחם עוני ועוד אשכחן ר"ע דסבר יש אם למקרא ולקמן בסמוך [דף ז:] מכשיר ר"ע סוכה בראש הספינה ומוכח שמעתא משום דקסבר סוכה דירת עראי בעינן אלמא לא בעי ג' כהלכתן דחד טעמא הוא כדקאמרי' בההוא שמעתא (ב) (*דרשב"ג) דפליג אדר"ע שוין בסוכה דדירת קבע בעינן א"כ סבר ר"ע יש אם למסורת ומיהו בזה יש לומר כמו שאפרש לקמן דהאי דקאמר כולהו סבירא להו סוכה דירת קבע בעינן לא בשביל שיהו שוין אבל עוד קשה דהא ר"ע ור"ש דסברי יש אם למקרא ומחייבי אחתיכה אחת בפרק דם שחיטה (כריתות דף כב:) גבי חתיכה של חולין וחתיכה של קדש בא אחד ואכל את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי דברי ר"ע ר"ש אומר שניהם מביאין אשם אחד וכן גבי חלב ושומן אלמא לא בעינן חתיכה משתי חתיכות ומאן דבעי חתיכה משתי חתיכות אמרינן בפרק ספק אכל (שם דף יז:) משום דמלות קרינא ביה ומאן דמחייב סבר יש אם למסורת מלת כתיב ואין לפרש ההיא דדם שחיטה בשתי חתיכות גדולות שאכל זה מזו כזית וזה מזו כזית דתרוייהו שתי מלות דעל כרחך טעמא משום דלא בעי חתיכה משתי חתיכות כדמוכח התם בשילהי פירקין בגמרא. גבי ר' יוסי דקאמר חתיכה משתי חתיכות איכא בינייהו ואין לומר דכיון דהוו לכתחילה שנים חשוב מלות משום דאיקבע איסורא דהא רב נחמן הוא דקאמר הכי בריש פרק ספק אכל (שם יח.) אבל רבה דמפרש טעמא משום דמלות קרינן בה לית ליה כלל כדמוכח התם ועוד קשיא מדר' שמעון להאי לישנא דאמרינן הכא דכולי עלמא יש אם למסורת ובסוף פרק כיצד צולין (פסחים דף פו:) גבי בבית אחד יאכל קסבר יש אם למקרא ועוד קשה דלקמן (דף ט:) פסלינן לכ"ע סוכה תחת סוכה מדכתיב בסכת ולא אמרינן יש אם למקרא: [וע"ע תוס' לקמן לב. ד"ה כפת ותוספות סנהדרין ד. ד"ה כולהו ותוספות זבחים מ. ד"ה לא נצרכה ותוספות נדה טו. ד"ה לא ותוספות פסחים לו. ד"ה עוני]:

בדורשין תחילות קמיפלגי. ומשמע דלכולי עלמא סככה לא בעי קרא ואפילו הכי דל חד לגופיה ולא מוקמינן ליה למניינא למאן דלא דריש תחילות ולא כמו שפי' הקונטרס בריש סנהדרין (דף ג:) גבי תלתא אלהים כתיבי בפרשה דפי' אין דורשין תחילות משום דאצטריך למומחה ועוד קשיא לפי' למאי דמסיק התם דלכולי עלמא אין דורשין תחילות ואמר *ליה ר' יאשיה א"כ נכתוב קרא אל השופט דאי משופט לא הוה ידעינן מומחה כמו שפי' שם בקונטרס עצמו ור' (*יוחנן) (עצמו) לישנא דעלמא נקט כדאמרי אינשי מאן דאית ליה דינא ליקרב לגבי דיינא הרגיל ולא לגבי הדיוט וכיון דמשופט לא ממעט הדיוט א"כ הוי אתי למניינא אלא ודאי אפילו לא אצטריך למומחה אפילו הכי דל חד לגופיה דאין דורשין תחילות וכל הני דבריש סנהדרין (דף ד:) דקרנות קרנת לטוטפות לטטפת ועשרה כהנים דסוף פרק קמא דסנהדרין (דף יד:) צריך לדקדק דדרשינן כולהו למניינא ולא אמרינן דאין דורשין תחילות: וסוכה תהיה לצל. בירושלמי אמרינן טעמא דר"ש מן הדא קרייה וסוכה תהיה לצל יומם מחורב הרי אחת, למחסה ולמסתור הרי שנים, ורבנן אמרי מזרם וממטר אחת:

ויעמידנו

כד א מיי' פ"ד מהל' סוכה הלכה ב סמג עשין מג טור ש"ע א"ח סי' תרל סעיף ב:

[עי' שבת לו:]

[סנהדרין ד:]

[צ"ל דרשב"ג]

[צ"ל לו]

[צ"ל יוחנן]

עירובין ד: יבמות עח. נדה סז:

[כילאים ג. וש"נ]

[לעיל ה: וש"נ]

[לקמן ז:] סנהדרין ד. נדה כו. [תוספ' פ"א]

[קידושין יח: וש"נ]

[ולהע"ג דדפנו' לא איקרי סוכה מ"מ מיתורא דקראי ילפינן לדפנו' עי' רש"י לקמן יב. במשנה ד"ה כשרין]

[סנהדרין ג:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ועל מיעוטו וכו' בהקפדה הס"ד ואח"כ מ"ה וכל גזרה: (ב) תוס' ד"ה ור' שמעון וכו' כדקאמרינן בההוא שמעתא דרבי שמעון ורבן גמליאל דפליגי אדר' עקיבא:

נושא

מה' חכ' ור"ש במספר דפנות שצריך לסוכה

מבנה

I II

ב' מקורות לשי' ר"ש דבעי ג' דפנות (ג' וטפח)

רבנן / ר"ש סברי

תת נושא

יש אם למקרא/למסורת

נושא

שיטת הרבנן בדפנות שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח – אותו טפח היכן מעמידו?

מבנה

תשובות להנ"ל

רבינו חננאל

דבר תורה רובו ומקפיד עליו(אינו)חוצץ והאמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל כולו אע"פ שאינו מקפיד חוצץ. ומשני שאני עובר דהיינו רביתיה. ש"מ דהאי רובו רוב גופו של אדם הוא *) ואתאי הלכתא. וגזרו על רובו שאינו מקפיד להיות חוצץ משום רובו המקפיד שהוא דבר תורה וכן מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד ונגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד כו' ודחינן רובו שאינו מקפיד ומיעוטו המקפיד גזירה נינהו ואין גוזרין גזרה לגזרה פי' המקפיד כגון שעוה וכיוצא בה שיש דבוק בבשרו של אדם ומקפיד עליו להוציאו מעל בשרו חוצץ. כדתנן (מקוואות פ"ט) כל המקפיד עליו**) להסירו חוצץ וכל שאינו מקפיד עליו להסירו אינו חוצץ: ושאין (עליו)[לה]ג' דפנות כו'. ת"ר ב' כהלכתא ושלישית אפילו טפח. ר' שמעון אומר ג' כהלכתן ורביעית אפילו טפח. במאי פליגי רבנן סברי יש אם למסורת פירוש במסורת הכתיבה וחסירין הן בסכת בסכת בסכות הרי כאן ד' דל חד לגופיה פשו להו ג' שתים כהלכתן ואתאי הלכתא גרעת' לשלישית ואוקימתא אטפח. הלכתא הא דגרסינן בנדה פרק ג' תני אושעיא וזעירא דמן חברייא. חמשה שיעורים ואלו הן שליא ושופר ושדרא ואיצב ודופן הסוכה. דתנא ב' כהלכתן ושלישית אפילו טפח ור' שמעון סבר יש אם למקרא ולא חיישינן לכתיבה דבסוכות בסוכות בסוכות קרינן הרי כאן ו' דל חד קרא לגופיה פשו להו ד' ג' כהלכתן ורביעית אפילו טפח אתאי הלכתא האי דתני אושעיא גרעתא לרביעית אוקימתא אטפח איבעית אימא כ"ע יש אם למקרא ור' הם ובהא פליגי ת"ק סבר סככה בעיא קרא פשו להו תלת. ור' שמעון סבר סככה לא בעיא קרא. איבעית אימא כ"ע יש אם למסורת ור' הם, דל חד לגופיה פשו להו תלת ת"ק סבר כי אתאי הלכתא למגרע מהני תלת חד ולוקמה אטפח ור' שמעון כי אתאי לספויי אהני תלת דופן אחריתי דאית בה טפח איבעית אימא כ"ע כי אתאי הלכתא למגרע והכא בדורשין תחלות קמפלגי פירוש הא קרא חדא דאוקימתא לגופיה ור' שמעון סבר דרשינן לה ות"ק סבר לא דרשינן ליה רב א' לטעמיה דר' שמעון מהכא זה היה קבלה בידינו ומצאו מפורש בתלמוד א"י רבנן דקיסרי שמעון טעמייהו דרבנן וטעמא דר"ש מהדא קרא וסוכה תהיה לצל יומם מחורב למחסה ולמסתור. הרי אחת למעלה כסככה למכסה ולמסתור הרי ב' לדפנות:

מורם

*) נראה דר"ל דאתאי הלכתא לזה דרוב גופו של אדם ומקפיד עליו חוצץ. **) במשנה שם ליתא תיבת להסירו ואולי דרבינו גרס שם.